

Co-funded by the Rights,
Equality & Citizenship
Programme of the
European Union

Тази публикация е изготвена с
финансовата подкрепа по
Програмата за Права, Равенство и
Гражданство на Европейския съюз.

**Картографиране
на социалното
предприемачество
за ромските общности**
Бизнес Идеи

 SERCo

Информация за проекта

Акроним на проекта:	SERCo
Заглавие на Проекта:	Социално предприемачество за ромските общности
Номер на споразумението:	JUST / 2014 / RDIS / AG / DISC / 8096
Уебсайт на проекта:	www.serco-project.eu
Автор партньор:	Италия
Версия на доклада:	3.0
Дата на изготвяне:	20/11/2016

История на документа:

Дата	Версия	Автор(и)	Описание
20/11/2016	1.0	Idea Rom Onlus	
02/12/2017	2.0	Idea Rom Onlus	
20/03/2017	3.0	Idea Rom Onlus	
26/04/2017	4.0	Idea Rom Onlus	

Съдържание

Резюме.....	5
Описание на проекта.....	6
Социално предприемачество.....	7
Купете-едно-подарете-едно.....	9
Подкрепа на местните.....	10
Даряване в Общността.....	11
Бизнес Идеи.....	12
Ключът към успеха.....	16
Полезни връзки и ресурси.....	17

Резюме

В последните години нараства интересът към социалните предприятия в цяла Европа; ролята на социалните предприятия може да помогне в борбата с проблемите на безработицата в ромските общности.

В рамките на ромската общност има много различни занаяти и хобита. От възстановяването на отпадъчни материали до полагане на грижа за възрастни хора, тези дейности имат силно социално въздействие както вътре, така и извън общността. Образец на социалното предприемачество, по своята същност може да подобри този вид въздействие. Това е начин за правене на бизнес, който изглежда не само носи печалба, но и обръща внимание на социалните връзки, които се създават; това също така може да бъде начин за насърчаване на социалното включване и овластяване на ромската общност.

Този документ е адресиран към тези, които се интересуват от стартиране на социално предприятие в рамките на ромската общност.

На първо място, важно е да се разбере какво е социално предприятие, как работи и кои са законите, които регулират този вид работа. Има различни видове социални предприятия, знанията свързани с това ще помогнат на бъдещият предприемач да избере един от тях.

Добри примери и добри практики показват, че е възможно роми да започнат бизнес, който не е утопия и това е един добър начин за социалното включване.

Този документ трябва да се счита за Първо ръководство за употреба, което има за цел да помогне на тези, които искат да започнат да се занимават със социално предприемачество.

Описание на проекта

Проектът насърчава социалната икономика като ефективен инструмент за интегрирано развитие на ромските общности чрез:

- 1) анализиране на потенциала на прилагане на практики на социалната икономика в ромските общности, от социална, икономическа и институционална гледна точка;
- 2) ангажиране на политиците и държавните служители и обучаващите си ромски медиатори за развитие на социалните предприятия; и
- 3) подпомагане на ромски социални бизнес инициативи и насърчаване на социалната икономика в ромските общности и широката общественост.

Партньорите на SERCO признават, че социалното предприемачество може да бъде решение на проблемите на ромите, тъй като то:

- помага решаването на някои от съществуващите нужди на общността;
- улеснява работната квалификация;
- използва местни ресурси и дава възможност за развитие на повече предприемачи;
- поддържа традиционните занаяти;
- повишава нивото на квалификация и образование;
- стимулира солидарност и води до подобряване на взаимоотношенията между членове на общността;
- представлява метод за самопомощ;
- позволява наемането на хора в уязвимо положение.

Основните резултати от проекта са:

- насоки за ромското социално предприемачество
- програма за обучение на медиаторите
- One-to-one менторинг за развитие на социалното предприемачество
- SERCO VLE за взаимно обучение
- Публични кръгли маси и информационни дни
- Мрежа за Ромска Социална Икономика

SERCO Консорциум:

- Изследователски център на Университета в Пирея, / www.kep.unipi.gr , Гърция - Serco Координатор
- IDEA ROM ONLUS, www.idearom.it , Италия
- CESIE, www.cesie.org, Италия
- Европейският ромски информационен офис-ERIO, www.erionet.eu , Белгия

- Център за междуетнически диалог и толерантност "Амалипе", www.amalipe.com, България
- Fundacio Privada Pere Closa, www.fundaciopereclosa.org Испания
- Фондация за Толерантност и Взаимопомощ, България
- Четири елемента, www.4-elements.org, Гърция
- Сдружение за Насърчаване на Социалното Включване PAKIV (ACPSI PAKIV) www.pakiv.ro, Румъния

Социално предприемачество

Определяне на социалното предприемачество:

Европейската комисия описва социалното предприятие като оператор в социалната икономика, чиято основна цел е предизвикването на социално въздействие, а не реализирането на печалба за своите собственици или акционери. То работи чрез предоставяне на стоки и услуги за пазара по предприемачески и иновативен начин и използва печалбата си преди всичко за постигане на социални цели. То се управлява по един открит и отговорен начин и по-специално включва служители, потребители и заинтересовани страни, засегнати от търговската му дейност.

Според професор Мохамед Юнус, социалната дейност също може да се дефинира като предприятие, създадено и предназначено за справяне с даден социален проблем. Социалното предприятие е финансово самоиздържаща се дейност и нейните печалби се реинвестират в бизнеса с цел увеличаване на социалното въздействие.

Съществуват различни дефиниции на социалното предприемачество, например според ЕС социалното предприятие е оператор в социалната икономика, чиято основна цел е да предизвика социално въздействие, а не да реализира печалба за своите собственици или акционери. То работи чрез предоставяне на стоки и услуги за пазара по предприемачески и иновативен начин и използва печалбата си преди всичко за постигане на социални цели. То се управлява по един открит и отговорен начин и по-специално включва служители, потребители и заинтересовани страни, засегнати от търговската му дейност.

Как работи?

Социалните предприятия могат да избират да работят като предприятия с нестопанска или стопанска цел. **Организациите със стопанска цел** намират финансиране от

инвеститори, което трябва да бъде върнато чрез собствения капитал или дивиденди. В тези условия, намирането на начин да направим бизнеса печеливш, а не само полезин, за социалната мисия е от съществено значение.

Организациите с нестопанска цел имат повече свобода на действие. Тяхното финансиране идва от дарения, както и от частни лица, фондации или корпорации. Вместо финансова възвръщаемост, тези донори очакват да видят социална възвръщаемост на инвестициите си. Един недостатък обаче е, че организациите с нестопанска цел са силно зависими от даренията, които не винаги могат да бъдат стабилни. Интересното е, че има и среден път; някои фирми изграждат клон със стопанска цел за набиране на пари и подкрепа за развитие, а в същото време имат и клон с нестопанска цел, който да се съсредоточи върху целите си в общността, което им позволява да търсят помощ от дарители. Кое работи най-добре зависи до голяма степен от вида на бизнеса, от неговите цели и от средствата, от които ще се нуждае организацията, за да ги постигне. Във всеки случай трябва да се вземе под внимание, че в различните европейски страни съществуват различни закони за реализиране на някои печалби от нестопанските субекти.

Ако основните подразделения са организации с нестопанска и стопанска цел, то има широк спектър от бизнес модели, които създават голямо разнообразие във възвръщаемостта на бизнеса, намирането на финансиране и ежедневните дейности. Разбирайки ползите и потенциалните проблеми на някои от най-популярните модели е ключов фактор за изграждането на вашето собствено бъдещо социално предприятие, тъй като вие или ще искате да подражавате на някои от техните елементи или ще избегнете проблемите, свързани с тях чрез по-добро планиране и дизайн.

Купете-едно-подарете-едно

Купете - едно - дарете - едно е добре известен модел за социално предприемачество. В този модел, всеки път, когато някой купи стока, същият тип стока ще бъде дарена на някой, който се нуждае.

Моделът Купете - едно - дарете - едно изглежда като солиден начин за възнаграждаване, както на потребителите, така и на хората в неравностойно положение, които да получат помощта, от която се нуждаят, но не е перфектен модел и тези, които решат да го прилагат, ще трябва да действат внимателно.

Един от най-големите недостатъци на модела Купете - едно - дарете - едно е неговото ограничаване, което всъщност променя реалните проблеми, свързани със социалния въпрос. Давайки на дете безплатен чифт обувки, може да помогне, но това няма да реши по-дълбоката бедност и икономическите проблеми. Някои критици дори твърдят, че това прави нещата по-зле подбивайки работата на местните търговци.

Това изглежда не притеснява потребителите - поне не още, тъй като марката остава изключително популярна и често имитирана, но това не означава, че интересът към марката няма да отбележи напредък, ако потребителите решат, че могат да правят обувки, които се продават по-добре (или всеки друг продукт) от друг бизнес, който има по-добър модел.

Подкрепа на местните

Друг честосрещан начин, по който фирмите осъществяват социалната си мисия, е да се съсредоточат върху подпомагането на местните предприятия, производители и доставчици. Тази стратегия не само стимулира местната икономика, но в зависимост от продукта може да намали и отпадъците и да насърчи по-устойчив и екологичен начин за правене на бизнес.

Работата с местния бизнес и предприемачите има много предимства и може да помогне за изграждането на лоялна потребителска база, но не винаги е лесно. Търсенето на тези бизнесмени, изграждането на трайни взаимоотношения и възможността за намиране на достатъчно стоки, които да задоволят нуждите на потребителите, могат да бъдат предизвикателство, когато се работи на чисто локален мащаб. Може просто да няма достатъчно продукти под ръка, или сезонните колебания могат да направят невъзможно поддържането на последователност в наличността.

За някои организации със стопанска цел, това може да има финансов смисъл и само тези, които имат силна екологична марка, могат да оправдаят допълнителните разходи, които могат да се предадат на потребителите. Важно е да се отбележи, че тъй като някои местни и устойчиви продукти са по-скъпи, не всички потребители ще имат

възможност да плащат за премията, свързана с тях. Това може да ограничи пазара и да затрудни мащабирането, продължавайки да расте надолу по линията.

Някои от предимствата на подкрепата на местния бизнес, включват:

- Създаване на работни места и възнаграждения
- Помага за изграждането на общността
- Етичен избор
- Подобрява местната икономика
- Разнообразие на продуктите

Даряване в Общността

Искате ли да ръководите бизнес с нестопанска цел, който не просто е съсредоточен върху правенето на пари? Един от най-лесните и най-популярните начини да се направи това е чрез връщане на част печалбата обратно в общността под формата на дарения, продукти или услуги от служителите доброволци.

И все пак, връщането на част от печалбата не трябва да бъде само финансово. Организацията може да финансира услуги за обучение, стажове и други услуги за тези, които имат увреждания, нямат образование или са изправени пред редица предизвикателства за назначаване на работа.

Връщането към общността не винаги е толкова лесно, колкото изглежда. За да работи този модел, предприятието трябва да бъде в състояние да балансира между печалбите и целите, намирайки продукт или пазарна ниша, която все още не е запълнена от друг бизнес. То също така трябва да бъде в състояние лесно да определи количеството на ползите, които предоставя на местната общност и да гарантира, че средствата, стоките или услугите, които предоставя на дадена общност, всъщност имат търсения ефект. Без да се докаже това е почти невъзможно да се изгради марка и лоялността на клиентите.

Бизнес Идеи

В рамките на ромската общност съществуват няколко вида професии, в които липсва професионализъм и признание. Често там има членове на общността, които се грижат за възрастни хора, като по този начин развиват умения и компетенции, подобни на тези, които са учили и работели в публичния или частния сектор. Друга често срещана дейност е възстановяването и повторното използване на отпадъчни материали. Това са дейности, които имат силно положително въздействие върху околната среда. В един свят, където ние произвеждаме все повече отпадъци, една компания, занимаваща се с градско обновление и рехабилитация, може да има голямо обществено значение.

Чрез проект за социално предприемачество би било възможно да се признават и легализират тези дейности, извършвани ежедневно от ромите. Този тип дейности могат да определят окончателното навлизане на пазара на труда на много млади роми. В същото време това може да бъде пример за всички, които са принудени да работят на границата на редовността и да намерят стабилност в модела на социалното предприятие.

Конкретен пример може да се намери в Торино. Заим е ром, който винаги е работил във възстановяването на отпадъчни материали. В началото, Заим вършел тази работа без необходимите разрешителни за извършване на такива дейности в Италия. Това довело до редица недостатъци, като например глоби и съдебни процеси, които в крайна сметка го подтикнали да стане член на социален кооператив, наречен Consorzio Equo, за да продължи да извършва същата работа, но с помощта на някои от правните предимствата и възможности. Сред тези възможности е възможността да сключваш договори с местни големи индустрии като Fiat Chrysler Automobiles (FCA) или институции в град Торино. Такива видове възможности не са достъпни, когато дейността се извършва извън закона, определен от италианското законодателство.

Важно е да продължите да наблягате на социалната значимост на работата, като например събирането и рециклирането на отпадъци. Като се има предвид, че основната причина за социално предприятие, е да се даде нещо обратно към общността, в която се намира предприятието, работещо за опазване на околната среда, депонирането на твърди отпадъци следва да се разглежда като важен начин да се върне нещо на общността.

В Европа има няколко примера за социални предприятия, в които участва ромската общност.

ГЪРЦИЯ

Stin priza

Група креативни млади хора създава социалното предприятие "Stin priza (plug in)", занимаващо се с технологии и по-специално със свободен софтуер и компютърно

рециклиране. Те популяризират повторното използване на компютри заедно с подходящото използване на свободен софтуер, целящо да увеличи продължителността на живота на компютъра, като същевременно намали потреблението и електронните отпадъци. Според членовете му предприятието няма шефове и началници. Всички решения, свързани с работата на Socket, се вземат от членовете му чрез общото събрание. Те коментират следното: "Ние сме работодатели в кооператива, без да го притежаваме. Капиталът, пространството, машините, всичко е част от самия проект, принадлежащо на всеки един от нас и все пак за всички нас".

Допълнителните приходи, надвишаващи фиксираните разходи и заплати на служителите-членове, се добавят към главницата на колектива и не се споделят от членовете му в края на месеца като приходите. Справедливото възнаграждение за работата си, което те са избрали е на часова ставка. Възможният излишък се използва за резервен фонд за нуждите на кооперацията, както и за подкрепа на подобни проекти.

Линк: <https://stinpriza.org/>

БЪЛГАРИЯ

Пчела

Пчеларският проект "Пчела" започна преди четири години в община Хайредин, регион с най-висока безработица в България. Идеята бе подкрепена от Институт "Отворено общество", извличайки възможно най-много средства от фондовете на ЕС за ромите.

От 2014 г. социалното предприятие "Пчела" се гордее със своите 27 обучени пчелари, 10 пчеларски работни места, създадени в най-бедния регион на ЕС и първите няколко тона мед, които вече са продадени на пазара.

Линк: <https://www.youtube.com/watch?v=nnAKkBVqFMI>

ИТАЛИЯ

Chikù

Създаден през есента на 2014 г., Chikù се идентифицира като първият италианско-ромски ресторант в Италия, който съчетава неаполитанската кухня с тази на Балканите. Ресторантът, който действа и като културна и социална точка, е създаден в много трудния и необлагодетелстван квартал в Неапол "Скампия". В Chikù типичните дейности на ресторант се съчетават с културни дейности като мултикултурни курсове за готвене, премиери на книги, кръгли маси, семинари и др.

Ресторантът е създаден от италианската асоциация "Chi rom e... chi no", която подкрепя диалога между ромите и хората от други националности. Асоциацията получи финансиране от Италианската служба за борба с дискриминацията и от Италианската служба за равни възможности през 2010 г., за да обучи 12 ромски и италиански жени в

интеркултурна кухня. През 2013 г. същата асоциация стартира социалното предприятие, което създаде ресторанта през 2014 г.

Линк: <http://chiku.it/>

Rom 1995

Кооперативът е създаден от доброволци, работили с роми в Реджо Калабрия, като продължение на проекта "Lacio Gave" ("Добрият град" на румънски език), който през 1997 г. обучил роми в град Реджо Калабрия за възможностите за работа в областта на околната среда и градското обновление, за да се насърчи техният достъп до заетост.

Кооперативът сега управлява район, в който се събират отпадъци от повторна употреба от града. Освен това кооперацията предлага услуга за събиране на обемисти отпадъци, но най-важното е, че те предлагат обучение и информация в сътрудничество с училищата за повишаване на осведомеността за опазването на околната среда и необходимостта от рециклиране и повторно използване.

Линк: <http://www.rom1995.it/>

Gipsy Queens

Те са група от млади ромски жени от Италия, които са пристрастени към готвенето на ромски ястия и популяризирането на древни вкусове, идващи от ромската гастрономия. Те обикновено организират кетъринг до различни организации и участват в семинари и конференции за преодоляване на предразсъдъците към ромската общност и за насърчаване на трудовото приобщаване на ромите.

Тази инициатива се осъществява за развитието и насърчаването на интеграцията на ромската общност не само в града, но и в обществото като цяло. От една страна, тя се стреми да подкрепи самочувствието на жените, а от друга страна, се опитва да насърчава културата и ценностите на ромите, особено за младите хора.

Линк: <https://www.facebook.com/gipsyqueenssaporigitani/>

СЛОВЕНИЯ

Ресторант Kafeneva

Първият ромски ресторант, който ще бъде открит в Словения, се нарича Романи Кафенава. Това е пилотен проект в Марибор и започна през 2014 г., наемайки до 15 души, предимно местни роми, които никога не са имали работа. Те бяха обучени в местна гимназия по проект, организиран от местната неправителствена организация, ЕПЕКА.

Днес Kafenava е много известен ресторант с отлични коментари за услугите си в уеб сайтове като Tripadvisor и също така е представен в официалния пътеводител на Словения като интересно място за ядене.

Линк: <https://euobserver.com/eu-elections/123908>

ИСПАНИЯ

Uzipen

Друг добър пример за предприемачество на роми като основни участници и бенефициенти. UZIPEN е справедливо трудово общество, създадено и организирано от Fundación Secretariado Gitano. UZIPEN е социално предприятие, предоставящо услуги в областта на почистването, спомагателните услуги, обновяването и поддръжката на сградите. Те имат професионален и социален ангажимент в осъществяването на своята дейност.

Създаването на този социален бизнес се осъществява през 2006 г., когато започва като проект за интеграция и програма за професионална преквалификация. Изключителните резултати на проекта в един много конкурентен сектор бяха признати многократно с награди като пример за добри практики от страна на асоциацията за предприемачество, а също и като начин да се покаже, че е възможно да се създаде успешна компания със социален опит, който да помогне и пренасочи социалния имидж на ромите и да популяризира социалното признаване на ромската култура.

Линк: <http://www.uzipen.es/>

РУМЪНИЯ

La Tiganci

"La Tiganci" („Циганите“), е клуб-ресторант, където можете да организирате ромски партита, премиери на книги, да стартирате различни дейности и инициативи на ромски организации.

"La Tiganci" е специфичен за ромската култура ресторант, който се намира в Букурещ в сектор 1.

Той има общо 12 служители (роми): готвачи, сервитьори и оркестър.

Ресторантът популяризира по принцип културата и традициите на ромите от Румъния и е пример за добри практики на ромска организация.

Линк: <https://www.facebook.com/latiganci/?fref=ts>

Други дейности, които често се свързват главно с ромските жени, са свързани с **кетъринг, пране и гладене**; докато много млади роми обмислят работа в областта на **детските градини и градското селско стопанство**.

Нискобюджетни Бизнес Идеи:

- Кетъринг
- Разнос (на храна например)
- Поправка на дрехи и шиене
- Услуги за почистване на жилища и предприятия
- Асистенти на възрастни хора (грижа за възрастни хора)
- Магазин за цветя
- Изкуства и занаяти
- Градинарство
- Гледане на деца
- Плетене, плетене на една кука или капитониране.

Ключът към успеха

Съществуват много важни въпроси, които трябва да се справят с такъв амбициозен проект, като например създаването на социално предприятие. Ето защо е важно човек да има бизнес план, който ясно да очертава:

1. Мисията на вашето социално предприятие
2. Конкретни действия за постигане на вашите цели и задачи
3. Установяването на цели за планиране, измерване и подобряване на ефективността
4. Проект на необходимите ресурси, разходите и приходите за вашата програма

Първият със сигурност е намирането на първоначалния бюджет за изграждане на началния капитал на дружеството. Важно е да се отървете от всеки излишен ресурс преди да започнете дейност от този тип. В зависимост от вида на бизнеса, човек трябва да е финансово способен да поддържа първоначалния основен капитал и разходите по учредуването и следователно да разполага с необходимия брой служители и инструменти, за да завърши работата.

Друг основен проблем, пред който трябва да се изправите, е липсата на работни поръчки. Осъществяването на ясно споразумение между институциите и социалните предприятия, е важна стъпка за гарантиране на работните поръчки. Проблемът е, че големите компании, които са на печалба могат да си позволят да наложат изключително конкурентни цени. От тази гледна точка трябва да се подчертае

социалната значимост на дружеството, тъй като то няма се ограничи до изпълнението на даден договор, а ще остави след себе си редица предимства и неизмерими социални връзки.

Полезни връзки и ресурси:

http://www.forthsectordevelopment.org.uk/documents/New_BusPlanGuide.pdf

<http://www.socialbusinessmodelcanvas.com/>

<http://www.hbs.edu/newventurecompetition/Documents/SE-TrackDevelopingSEBusinessPlan2015.pdf>

<http://www.hbs.edu/newventurecompetition/Documents/SE-TrackDevelopingSEBusinessPlan2015.pdf>